

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
Молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384

Форма № Н-3.03

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
Кафедра туристичного та готельного бізнесу

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з навчальної дисципліни

«ЕТНОКУЛЬТУРНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО»

для студентів спеціальності 242 «Туризм» ступеня магістра

ПОЛТАВА – 2016

Автор: доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу,
к.геогр.н., доцент Логвин М.М.

Рецензенти:

Шевчук С.М., к. геогр. н., завідувач кафедри географії та
краєзнавства Полтавського національного педагогічного університету
ім. В.Г. Короленка, доцент

Колесник О. В., к. і. н., доцент кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін та здоров'я людини Полтавського інституту бізнесу МНТУ
імені академіка Юрія Бугая (м. Київ)

Навчальна програма
обговорена та схвалена на засіданні
кафедри туристичного та готельного бізнесу

УЗГОДЖЕНО

Голова науково-методичної групи
з напряму підготовки 6.140103 «Туризм»

СХВАЛЕНО

Голова науково-методичної Ради університету

ВСТУП

Метою освоєння дисципліни “Етнокультурне країнознавство” є формування у студентів вміння робити етнокультурну туристсько-країнознавчу характеристику будь-якої країни чи регіону як сукупності умов організації і розвитку туризму.

Завданнями вивчення дисципліни “Етнокультурне країнознавство” є теоретична і практична підготовка майбутніх туризмознавців з питань:

- формування знань про культурно-цивілізаційні та історико-культурні регіони сучасного світу;
- ознайомлення студентів із етнокультурною мозаїкою сучасного населення світу;
- подання всього різноманіття расового і етнічного складу, релігій і мов;
- розкриття особливостей міжетнічних взаємовідносин, в тому числі конфліктних;
- міжкультурної комунікації як необхідної умови практичного застосування знань з етнокультурного країнознавства у туризмі;
- еволюції етнічних спільнот: рід, плем'я, народ, нація; етнічного та політичного розуміння націй та їх країнознавчого змісту;
- етнокультурного й релігійного країнознавства;
- культури та мистецтва, їх внесок у туристичну презентацію країни в контексті сучасних духовних цінностей;
- дослідження населення та соціальної сфери в етнокультурному середовищі різних туристичних країн і регіонів;
- формування основ міжетнічної толерантності, полікультурного та міжконфесійного співробітництва в сучасному українському суспільстві.

Загальний **об'єкт** навчальної дисципліни – туристична індустрія (сфера) як складова світового господарства та етнокультурні характеристики країн і регіонів як сукупності умов організації та розвитку туризму.

Предмет навчальної дисципліни – цивілізаційні, етнічні, етнокультурні, етноконфесійні та інші особливості впливу на організацію і розвиток туризму у світі. У процесі вивчення навчальної дисципліни студенти повинні, по-перше, отримати теоретичні знання, пов'язані з особливостями етнокультурного різноманіття сучасного

світу та його субрегіональних відмінностей; по-друге, отримати навички аналізу впливу етнічного складу населення, його релігійної структури, традицій, звичаїв, побуту на розвиток і організацію туризму; по-третє, вміти аналізувати різні інформаційні джерела, пов'язані з проблемами полікультурного та міжконфесійного співробітництва в сучасному українському суспільстві.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати**:

- етнокультурні, етнодемографічні, культурно-цивілізаційні, історичні особливості туристичного розвитку країн і регіонів;
- понятійно-категоріального апарату навчальної дисципліни;
- особливості системного й комплексного підходів у дослідженнях етнокультури країн та регіонів;
- загальну структуру етнокультурних країнознавчих досліджень;
- друковані, інтернет- і мультимедійні джерела етнокультурної країнознавчої інформації.

Результатом вивчення дисципліни “Етнокультурне країнознавство” є компетенції майбутніх фахівців у сфері туризму:

- аналізу основних подій економічного, політичного, релігійного, культурного, спортивного характеру, що використовуються з туристичною метою;
- виявлення особливостей формування й розвитку політичної та економічної карт світу;
- знання сучасних тенденцій у процесі глобальної етнокультурної консолідації та перспективи збереження культурного розмаїття світу;
- готовність студента до саморозвитку;
- визначення та реалізації виховних можливостей етнокультурного середовища як туристичного простору;
- готовність керувати колективом у сфері своєї професійної діяльності, адекватно сприймаючи соціальні, етнічні, конфесійні і культурні відмінності країн і регіонів.

За підсумками вивчення дисципліни студенти повинні **вміти**:

- добирати, систематизувати й аналізувати етнокультурну країнознавчу інформацію;
- орієнтуватися в етнічних, етноконфесійних політичних та гуманітарних проблемах сучасного світу;
- складати типову схему етнокультурної країнознавчої характеристики;

- застосовувати системний підхід при побудові схем етнокультурних країнознавчих досліджень;
- складати порівняльні країнознавчі характеристики об'єктів різного етнічного, релігійного, конфесійного та культурного статусу;
- вільно орієнтуватись у законодавчо-нормативній базі туристичної діяльності.

Програма передбачає проведення лекційних і семінарських занять та самостійну роботу студентів над засвоєнням навчального матеріалу. Навчальна дисципліна “Етнокультурне країнознавство” має логічні взаємозв'язки з такими навчальними дисциплінами як “Туризмознавство”, “Історія туризму”, “Рекреаційні комплекси світу”, “Географія туризму”, “Туристичне країнознавство”, “Міжнародний туризм”.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ ТА ТЕМАМИ

МОДУЛЬ І

Теоретичні основи та основні компоненти етнокультурного країнознавства.

Тема 1. Теоретичні основи та структура етнокультурного країнознавства. Функції, підходи і принципи комплексних етнокультурних країнознавчих досліджень.

Етнокультурне країнознавство як навчальна дисципліна. Теоретико-методологічні та методичні засади. Функції, підходи і принципи комплексних етнокультурних країнознавчих досліджень.

Сучасна політична організація суспільства. Політична карта світу. Етапи формування політичної карти світу. Геополітика в контексті сучасних змін. Нові тенденції розвитку та вплив на трансформацію політичної карти світу. Політико-територіальні утворення з різним міжнародно-правовим статусом.

Тема 2. Етнографія і країнознавство. Етнічне та політичне розуміння націй та їх країнознавчий зміст.

Соціальна антропологія. Культура антропологія. Етнологія. Формування етнографічної науки. Етнографія і суміжні дисципліни. Методи етнографічних досліджень. Основні компоненти етнокультурного країнознавства. Поняття етногенезу. Етнічні групи. Етнічні межі. Школи і напрямки в етнографії. Етнографічне районування країни. Етнічний і конфесійний склад населення країн Латинської Америки. Східна Африка – регіон антропогенезу.

Еволюція етнічних спільнот: рід, плем'я, народ, нація. Етносоціальний розвиток народів. Сучасні етнічні процеси. Культура і побут з позиції порівняльно-історичного методу. Традиційно-побутова культура – головний метод дослідження в етнографії.

Тема 3. Історичні етапи національно-культурного відродження та етнічна асиміляція.

Особлива роль культури у становленні сучасних держав. Культурний суверенітет в умовах глобалізації. Етнічна територія. Діаспора.

Етнічні системи життєзабезпечення. Етнічні особливості харчування. Етнічний характер.

Етнопсихологія як предмет наукового країнознавства. Регіональні етнопсихологічні відмінності. Народи й політико-психологічні стереотипи. Етнопсихологія й етнополітика.

Тема 4. Етнокультурне й релігійне країнознавство. Етнокультура в системі країнознавства.

Місце релігії та церкви в сучасному суспільному житті, їх роль у пізнанні країни. Рівень релігійності населення країни. Релігія і міжнаціональні відносини.

Етнокультура в системі національної культури. Етнокультура як феномен етнічного буття. Чинники матеріальної сфери культури. Функції етнічної культури. Система традицій, колективна пам'ять, акумуляція етнокультурної інформації між поколіннями. "Етнічна компетентність". Основи міжкультурної комунікації як необхідна умова практичного застосування знань з етнокультурного країнознавства у туризмі.

Тема 5. Населення та соціальна сфера в етнокультурному середовищі. Релігійно-конфесійний склад населення та його динаміка.

Чисельність населення світу та окремих його регіонів і країн, його динаміка. Етнічна карта світу. Етнічний склад населення світу. Релігійна карта світу. Лінгвістична карта світу. Мовний склад населення. Мова – віддзеркалення культури країни. Антропологічні особливості людських рас.

Етнографічний образ народу. Регіональні етнокультурні ландшафти. Міжнародний індекс щастя.

Внутрішні міжетнічні та міжконфесійні конфлікти. Традиційні та

нові релігії і конфесії. Історичні та політичні аспекти сучасних релігійних відносин. Необхідність вивчення релігії в туристичному країнознавстві. Географія релігій.

Тема 6. Культура та мистецтво в контексті сучасних духовних цінностей країн і регіонів.

Культура та мистецтво, їх внесок у презентацію країни в контексті сучасних духовних цінностей. Особливості країнознавчих досліджень науки та засобів масової інформації. Духовний світ нації та народна творчість.

Фольклор, національний етикет, звичаї та обряди, вірування і повір'я. Народний побут й архітектура, одяг і ремесла. Декоративно-прикладне мистецтво. Національна кухня, національні свята, фестивалі тощо. Регіональні відмінності народної творчості. Народна творчість національних меншин. Зростання значимості етнографічної бази у міжнародних відносинах.

Тема 7. Етнокультурна складова туристичного продукту.

Формування зарубіжного туристичного продукту на основі етнокультурного компоненту. Європейський досвід організації етнографічного туризму. Азійський досвід організації етнографічного туризму. Етнокультурний компонент як стимул для розвитку українського туристичного продукту.

МОДУЛЬ II

Етнокультурні регіони – структурна складова сфери туризму у світі.

Тема 8. Світові цивілізації та сучасні етноси.

Цивілізаційний підхід у країнознавстві та його теоретичні проблеми. Розвиток людства з цивілізаційних позицій згідно А.Д. Тойнбі. Стадії розвитку цивілізацій. Тісний зв'язок цивілізації із світовою релігією. Підходи до виділення цивілізацій. Причини занепаду цивілізацій. Сучасні цивілізації.

Схід як осередок і джерело світової цивілізації (“річкові цивілізації” Нілу, Тигру, Євфрату, Інду, Гангу, Меконгу, Хуанхе). Міграції як об’єкт витіснення. Мультикультуралізм.

Тема 9. Європейський етнокультурний регіон.

Європа – історичне ядро розвитку стародавніх (крито-мікенської, еллінської і римської) цивілізацій. Антропологічні риси європейців. Географія мовних сімей Європи. Європейські свята.

Політика громадянства в країнах «осьового» Євросоюзу: емпіричний аспект.

Східна Європа – рубіж православ'я і католицизму Слов'янські народи Східної Європи Релігії слов'ян На давніх кордонах слов'ян і римлян Народи країн Прибалтики. Православне ядро на півдні Європи. Географія Православної церкви. Поняття євразійського світу.

Південна Європа – колыска католицизму. Культура католицького світу Центри католицького паломництва. Протестантизм – ядро Західної цивілізації. Протестантська культура і етика.

Європейська цивілізація в Північній Америці. Північна Америка: різноманіття конфесій. Етнокультурні групи населення США. Етнічна картина Канади. Корінне населення Північної Америки.

Тема 10. Арабо-мусульманський етнокультурний регіон.

Арабо-мусульманський світ. Мусульманські звичаї Культурна спадщина ісламу Арабські святині. Середня Азія – частина ісламського світу Жіночий одяг: між природою і традицією. Ремесла народів Середньої Азії. Етнічна історико-культурна спадщина регіону.

Тема 11. Етнокультурний регіон Східної, Південно-Східної та Західної Азії.

Етнокультурна картина Південної Азії. Індуїзм – відмітна риса культури Південної Азії. Індуїзм – основа державності Індії. Кастова система. Індуїзм і культура регіону. Етнокультурна мозаїка Південної Азії. Несторіанство – гілка християнства в Південній Азії. Етнічний склад населення Південної Азії. Внесок Південної Азії в загальносвітову культуру.

Етнічна історико-культурна спадщина регіону. Етнічна картина Східної і Південно-Східної Азії. Культура Китаю. Культура Японії.

Тема 12. Латиноамериканський етнокультурний регіон.

Стародавні цивілізації Латинської Америки. Сучасна цивілізація. Латинської Америки. Етнічна історико-культурна спадщина регіону.

Расовий склад Латинської Америки. Етнічний склад населення Латинської Америки. Роль католицизму в Латинській Америці. Індіанський вплив у культурі Латинської Америки.

Тема 13. Африканський етнокультурний регіон.

Народи і релігії Тропічної Африки. Етнокультурне районування Африки. Расовий склад населення Африки. Етнічний склад населення Африки. Етнокультурна мозаїка Африки.

Етнічна історико-культурна спадщина регіону.

Тема 14. Етнокультурний світ Австралії та Океанії.

Австралія – фрагмент західноєвропейської культури та західної цивілізації Переселенський характер населення. Державотворчий етнос в Австралії. Корінне населення Австралії, їх роль в етнокультурному ландшафті.

Етнічна історико-культурна спадщина регіону. Етнокультурна палітра Океанії. Населення Океанії. Папуаські народи. Народи Меланезії. Народи Мікронезії. Народи Полінезії. синкретичний полінезійсько-християнський культ. Культурна спадщина.

Тема 15. Український етнокультурний туристичний продукт.

Історичні етапи формування української нації. Етнічний та національний склад населення України. Субетноси українського народу. Етнічні території України. Етнічне районування України. Етнокультурні регіони України. Національний склад населення Полтавської області.

Етнокультурний компонент як стимул для розвитку українського туристичного продукту. Етнокультурні фестивалі в Україні. Особливості етнографічного туризму в Україні.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

Основна література

1. Балаганская М. Ю. Роль этнокультурного компонента в формировании туристического продукта / М. Ю. Балаганская. – Краснодар: Краснодарский государственный университет культуры и искусств, 2014.
2. Головченко В.І. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: навчальний посібник / В.І.Головченко, О.А. Кравчук. – К., 2006.
3. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли / Л.Н. Гумилев. – М.: ООО “Издательство АСТ”, 2001. – 560 с.
4. Ігнат'єв П.М. Країни Азії: особливості культури та побуту / П.М. Ігнат'єв. – Чернівці, 2011. – 423 с.
5. Кайсарова Л.И. Народы мира. Люди, культуры, образы жизни / Л.И. Кайсарова. – М., 2009.
6. Ки́фяк В.Ф. Організація туризму: навч. посіб. / В.Ф. Ки́фяк. – Чернівці : Книги-XXI, 2008. – 344 с.
7. Лобжанидзе А. А. Этногеография и география религий / А. А. Лобжанидзе, С.А. Горохов, Д. В. Заяц. – М.: МПГУ; Изд-во “Прометей”, 2013. – 223 с.
8. Лобжанидзе А. А. Этнокультурные регионы мира: учебное пособие / А. А. Лобжанидзе, Д. В. Заяц. – М.: МПГУ; Изд-во “Прометей”, 2013. – 240 с.
9. Лозко Г. Етнологія України. Філософсько-теоретичні та етнорелігієзнавчі аспекти / Г. Лозко. – К.: Арткес, 2001. – 304 с.
10. Любіцева О.О. Паломництво та релігійний туризм / О.О. Любіцева, С.П. Романчук. – К.: “Альтерпрес”, 2008. – 143 с.
11. Максаковский В.П. Географическая культура: учеб. пособие В.П. Максаковский. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. – 416 с.
12. Малахов В. Культурные различия и политические границы в эпоху глобальных миграций / В. Малахов. – М.: Новое литературное обозрение; Институт философии РАН, 2014. – 232 с.
13. Мальська М.П. Туристичний бізнес: теорія та практика : підручн. / М.П. Мальська, В.В. Худо. – 2-е вид. перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.

14. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник / М.П.Мальська, Н.В.Антонюк, Н.М.Ганич. – К.: Знання, 2008. – 661 с.
15. Мельникова Е. В. Культура и традиции народов мира (этнопсихологический аспект) / Е. В. Мельникова. – М.: Диалог культур, 2009. – 303 с.
16. Модернізація туризмознавства: теорія і практика партнерства: монографія / За ред. Г.П. Скліяра. – Полтава: ПУЕТ, 2015. – 250 с.
17. Про туризм. Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 1995. – №31. – С. 241.
18. Руденко А.М. Психология социально-культурного сервиса и туризма / А.М. Руденко, М.А. Довгалёва. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2005.
19. Христов Т.Т. Религиозный туризм / Т.Т. Христов. – М.: Издательский центр “Академия”, 2003. – 288 с.
20. Чумаков К. Этно-экологический туризм в сохранении природного и культурного наследия / К. Чумаков // Новая жизнь. – 2006. – № 5. – С.15-16.
21. Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму : підручн. / Ф.Ф. Шандор, М.П. Кляп. – К.: Знання, 2013. – 334 с.

Додаткова

1. Азимов А. Народы и расы. Ген, мутация и эволюция человека / А. Азимов, У. Бойд. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2005. – 206 с.
2. Ашкенази та сефарди: етнокультурна спільність єврейського народу / С.І. Валах // Людина і світ. – 2001. – № 10.
3. Балаганская М.Ю. Роль этнокультурных особенностей стран Азии в развитии международного туризма / М.Ю. Балаганская // Молодёжь – Кубани. Кубань – Молодёжи: сборник научных статей по материалам III-ей Региональной научно-практической конференции «Молодёжь – Кубани. Кубань – Молодёжи» 19 ноября 2013 года. Выпуск 3. – Краснодар, 2013. – 170 с.
4. Генофонд и геногеография народонаселения / Под ред. Ю. Г. Рычкова: Том 1. Генофонд населения России и сопредельных стран. – СПб.: Наука, 2000. – 611 с.
5. Ігнат'єв П.М. Такий він, “острів стабільності”. Таїланд: консервативна монархія рятує країну / П.М. Ігнат'єв // Політика і час. – 2004. – № 1.

6. Кушніренко В.О. Шаріатська концепція реформування державної системи в ісламських країнах / В.О. Кушніренко // Людина і політика. – 2003. – № 2.

7. Логвин М.М. Культурно-духовна спадщина Полтавської області як туристичний ресурс / М.М. Логвин, Т. О. Гусаковська // Географія та туризм: Наук. зб. / Ред. кол.: Я.Б. Олійник (відп. ред.) та ін. – К.: Альтерпрес, 2012. – Вип. 23. – С. 129-134.

8. Логвин М.М. Міжнародний індекс щастя: суспільно-демографічний вимір / М.М. Логвин // Інституційний розвиток соціально-економічних систем: національна економіка у глобальному середовищі : збірник наукових праць за матеріалами VII Міжнародної науково-практичної конференції. – Полтава : ПУЕТ, 2015. – С. 73-75.

9. Логвин М.М. Національно-етнічні характеристики населення ЄС як фактор розвитку етнічного туризму / М.М. Логвин, Ю.В. Самченко // “Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи”: Зб. матер. IV Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених (Львів, 25 лютого 2016 р.). – Львів: ЛІЕТ, 2016. – С. 146-152.

10. Мацейків Т. Етнокультурна ідентифікація особистості / Т. Мацейків // Педагогіка і психологія. – 2001. – №1. – С. 17-23.

11. Мурзина О. Етнічний та поліетнічний простір людини / О. Мурзина // Урок української. – 2004. – №2. – С.48-51.

12. Народы мира. Историко-этнографический справочник / гл. ред. Ю.В. Бромлей. – М., 1988. – 457 с.

13. Официальный сайт Ватикана [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.vatican.va.

14. Пазенок В.С. Філософія туризму / В.С. Пазенок, В.К. Федорченко. – К.: Кондор, 2009. – 208 с.

15. Пидлуцкий О. Августо Пиночет: генерал, который одел на нацию железные штаны / О. Пидлуцкий // Зеркало недели. – 2003. – 12 июля.

16. Пророченко Н.О. Сила ісламських традицій. Політичні традиції й демократизація у державах Аравійського півострова / Н.О. Пророченко // Політика і час. – 2003. – № 8.

17. Рубель В.А. Історія цивілізацій доколумбової Америки: навч. посібник / В.А. Рубель. – К.: Либідь, 2005. – 504 с.